

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019 (VNS 1/2015 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.10.2015.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- johtaja Kirsi Kangaspunta, opetus- ja kulttuuriministeriö
- osastopäällikkö Tuija Oivo, työ- ja elinkeinoministeriö
- puheenjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
- taloussuunnittelupäällikkö Tomas Forsström, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Helena Kalliolinna, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Heidi Manns-Haatanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Hanna Onwen-Huma, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- pääsihteeri Hannele Varsa, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- johtaja Kaarina Myyri-Partanen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- tutkimusjohtaja Kari Hämäläinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- erikoistutkija Matti Sarvimäki, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- tutkija Mirja Määttä, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- yksikön päällikkö Merja Ekqvist, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtaja Jarmo Ukkonen, Uudenmaan TE-toimisto
- suunnittelija Marjaana Pajunen, Kansaneläkelaitos
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- projektipäällikkö Marjo Vallius-Hyttinen, Lieksan kaupunki
- kunnanjohtaja Lauri Inna, Punkalaitumen kunta
- erityisasiantuntija Tommi Eskonen, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Tarja Arkio, Akava ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

- pääsihteeri Riitta Särkelä, Ensi- ja turvakotien liitto
- työllisyysasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- koordinaattori Hanna Sauli, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- johtaja Janne Makkula, Suomen Yrittäjät ry
- johtaja Jukka Ihanus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suomen talous on erittäin vaikeassa tilanteessa. Bruttokansantuote on supistunut usean vuoden ajan, työttömyys kasvaa ja työttömyysjaksot pitenevät. Lisäksi väestön ikääntyminen heikentää talouden kasvun edellytyksiä sekä kasvattaa julkisia menoja. Julkinen talous on alijäämäinen, ja kilpailukyky on arviolta 10—15 prosenttia keskeisiä kilpailijamaita heikompi.

Hallitus on sopinut julkista taloutta välittömästi vahvistavasta strategisesta sopeutusohjelmasta, jonka toimet kohdistuvat hyvin laajasti yhteiskunnan eri lohkoille. Muutosohjelmassa toteutetaan mittavien säästötoimien lisäksi määrärahojen uudelleenkohdennuksia ja työllisyyttä, yrittäjyyttä ja talouskasvua edistäviä rakenteellisia uudistuksia. Tavoitteena on parantaa yrittämisen edellytyksiä ja työn tekemisen kannusteita sekä panostaa uusiin kestäväen kasvun mahdollisuuksiin. Työllisyyden hoitoa edistetään parantamalla työmarkkinoiden toimintaa sekä työnteon taloudellista houkuttelevuutta että työllistämisen kannattavuutta parantamalla. Perinteiset julkiset työllisyysmäärärahat ja työvoimapolitiikan toimet täydentävät ja tukevat tätä strategiaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialan osalta hallituksen sopeutusohjelmassa ja kärkihankkeissa olennaisia ovat työvoimahallinnon uudistaminen työllistymistä tukevaksi, työn vastaanottamista estävien kannustinloukkujen purkaminen sekä rakenteellisen työttömyyden alentaminen.

Hallituksen toimenpiteet muodostavat valiokunnan näkemyksen mukaan oikeansuuntaisen kokonaisuuden talouden kasvuedellytysten turvaamiseksi. Valiokunta korostaa työllistymisen ja työllistämisen helpottamista talouden tasapainottamisessa ja tähdentää, että talouskasvu on paras työllisyyden hoitaja.

Julkisen talouden laskenta- ja suhdanne-ennusteet ovat epävarmoja, eikä sopeutusohjelmassa suunniteltujen toimenpiteiden käytännön toteutusta ja määrärahojen uudelleenkohdentamisen vaikuttavuutta voida etukäteen luotettavasti arvioida. Tätä lausuntoa laadittaessa ei ole vielä varmaa, millä keinoin hallituksen tavoittelema kilpailukykyyn parantaminen toteutetaan. Siksi julkisen talouden suunnitelman työllisyysvaikutusten tarkka arviointi ei ole mielekästä. Valiokunnan mielestä on kuitenkin välttämätöntä, että suunniteltujen toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

vaalikauden aikana ja että tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin. Valiokunta pitää erityisen tärkeänä seurata toimenpiteiden vaikutusta uusien työpaikkojen syntyyn ja nuorten työllisyyden kehittymiseen.

Valiokunta on kuullut laajasti työvoimapolitiikkaa toteuttavia virkamiehiä ja muita asiantuntijoita. Valiokunta pitää tärkeänä, että niukkenevien määrärahojen käytössä siirrytään tarkasti kohdennettuihin ja tutkitusti vaikuttaviin toimenpiteisiin ja kaikkia työvoimapolitiikan menoeriä arvioidaan kriittisesti vaikuttavuuden näkökulmasta. Kannattavuus- ja arviointilaskelmia on vain harvoin käytetty nykyisten toimenpiteiden arvioinnissa. Valiokunta rohkaisee kokeilemaan uusia toimenpiteitä työllisyyden hoitamiseksi. Kehittämishankkeet on valiokunnan mielestä suunniteltava yhteistyössä vaikuttavuusarviointiin erikoistuneiden tutkijoiden kanssa siten, että tehokaimmat toimenpiteet pystytään tunnistamaan luotettavasti.

Työvoima- ja yrityspalvelut

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahoihin kohdistuu aiemmin päätettyjen säästöjen lisäksi kehyskaudella 60 miljoonan euron lisäsäästö, minkä johdosta määräraha laskee 403 miljoonaan euroon vuonna 2019. Summassa on huomioitu 90 miljoonan euron ammatillisen koulutuksen määrärahan siirto opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuonna 2018. Vuosina 2016 ja 2017 määrarahasta on kohdennettu 5 miljoonaa euroa yksityisten työnvälityspalvelujen lisäämiseen. TE-toimistojen toimintamäärärahoihin sisältyy digitalisaation vauhdittamiseen osoitettu 10 miljoonan euron kärkihankemääräraha.

Työvoimahallintoa uudistetaan hallituksen kärkihankkeena työllistymistä tukeväksi siten, että työnhakijoita aktivoidaan ja työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäväksi määritellään yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avointen työpaikkojen tehokasta täyttämistä. Uusia digitaalisia työvoima- ja yrityspalveluja otetaan käyttöön ja mahdollisuuksia lisätä yksityisiä työvoimapalveluita kokeillaan. Tarkoitus on myös selvittää vaikeammin työllistyvien työvoimapalveluiden siirtäminen kuntien vastuulle.

Valiokunta pitää työvoimahallinnon ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä hyvänä hankkeena ja katsoo, että työllisyyden hoitamiseksi tulee kehittää uusia entistä tehokkaampia toimenpiteitä, samalla kun tähänastista toimenpidepalettia arvioidaan kriittisesti. Valiokunta korostaa uusien ja huolellisesti arvioitujen keinojen kehittämistä erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden hoitamiseen.

Vaikeasta työllisyystilanteesta huolimatta kehyskaudella aktiivisen työvoimapolitiikan määrärahoja ei lisätä, vaan niukkenevia työvoimapolitiittisia määrärahoja kohdennetaan uudelleen ja toimenpiteitä suunnataan ensisijassa niille pitkään työttöminä olleille henkilöille, jotka eivät ilman tukitoimenpiteitä muutoin työllistyisi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että linjaus heikentää mahdollisuuksia käyttää työvoimapolitiittisia toimia työllisyyden hoidon ennakoiviin toimiin. Valiokunta kantaa huolta nuorten mahdollisuudesta jatkossa osallistua ja kehittää osaamistaan työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

Valiokunta pitää tärkeänä toimia, joilla työllistymisen kannustinloukkuja puretaan ja työllistymisestä tehdään entistä houkuttelevampaa. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen linjausten perusteella ikääntyneillä työttömillä säilyy muita ikäryhmiä pidempi työttömyysturva, joka yhdessä työttömyysturvan lisäpäivien kanssa johtaa monet ikääntyneet työntekijät enneaikaisesti pois työmarkkinoilta. Valiokunta korostaa, että työhön paluusta tulee tehdä ehdotettua houkuttelevampi myös ikääntyneille työttömille.

Ammatillinen työvoimakoulutus

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammatillisen työvoimakoulutuksen työllisyysvaikutukset ovat lyhyellä aikavälillä vähäisiä, mutta pidemmällä, yli kahden vuoden tarkastelujaksolla työvoimakoulutus osoittautuu yhdeksi tehokkaimmista aktiivisen työvoimapolitiikan muodoista.

Ammatilliseen työvoimakoulutukseen varattu 90 miljoonan euron määräraha siirtyy työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriöön vuonna 2018. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työvoimakoulutuksen hankintaan liittyvä erityisosaaminen on keskitynyt työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalle. Työvoimahallinnolla on koulutuksen hankintaa varten valmiit toimintatavat ja kattava verkosto, joka mahdollistaa toimimisen lähellä yritysrajapintaa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tämän erityisosaamisen säilymisestä siirron yhteydessä huolehditaan.

Hallituskauden kärkihankkeena on uudistaa toisen asteen ammatillista koulutusta ja vahvistaa sen yhteiskunnallista merkitystä. Valiokunta korostaa työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tärkeyttä ja katsoo, että oppisopimuskoulutukselle vaihtoehtoisia työpaikoilla tapahtuvan oppimisen muotoja tulee selvittää ja kehittää.

Nuoret

Nuorisotakuun määräraha oli vuosina 2013—2015 vuosittain 60 miljoonaa euroa, josta työ- ja elinkeinoministeriölle kohdennettiin 28 miljoonaa. Kehyskaudella määräraha alenee siten, että vuonna 2016 nuorisotakuuseen on varattu käytettäväksi 26,4 miljoonaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla. Tämän lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla nuorten sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen osoitetaan 4 miljoonaa euroa vuosille 2016—2018, josta 1,5 miljoonaa vuonna 2016. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle määrärahaa ei enää kohdennettu vuodelle 2016.

Nuorten työttömyysaste on suhdanneherkempi kuin aikuisväestön työttömyysaste. Saadun selvityksen mukaan nuorisotakuun vaikuttavuudesta ei ole olemassa luotettavaa syy-seuraussuhteen selvittävää vaikutusarviota, joka erottelisi nuorisotakuun vaikutukset heikon suhdannetilanteen vaikutuksista. Vuonna 2005 voimaan tulleen nuorten yhteiskuntatakuun arviointitutkimuksen perusteella positiiviset vaikutukset jäivät pienehköiksi ja kohdentuivat ainoastaan toisen asteen koulutuksen hankkineisiin työttömiin nuoriin. Pelkän peruskoulun varassa olevia nuoria työttömiä yhteiskuntatakuu ei auttanut työllistymään tai kouluttautumaan eikä myöskään vähentänyt heidän toimeentulotuen tarvettaan. Asiantuntija-arvion mukaan nuorisotakuun voimavarojen vähentäminen ei muuta olennaisesti työttömien nuorten työmarkkinoita ja nuorten mahdollisuutta työllistyä.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

Nuorisotakuuta kehitetään jatkossa yhteisötakuun suuntaan siten, että vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla. Kaikille peruskoulun päättävälle taataan koulutus, työ- tai kuntoutuspaikka. Etsivää nuorisotyötä ja työnetsijätoimintaa sekä nuorten mielenterveyspalveluita vahvistetaan ja palkkatukea ja Sanssi-korttia kehitetään työntekoon kannustavampaan suuntaan. Toimintaan ei kohdenneta erillistä määrärahaa.

Nuorten valuminen pitkäaikaistyöttömyyteen on heikossa suhdannetilanteessa lisääntynyt. Työ- ja elinkeinoministeriön syyskuun työllisyystilaston mukaan 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 3 200 enemmän kuin edellisen vuoden syyskuussa eli yhteensä 45 000. Nuorten työttömyyksestä päättyi ennen kolmen kuukauden työttömyyttä tammi—syyskuussa keskimäärin 62,2 prosenttia, mikä on 6,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Valiokunta pitää tärkeänä, että nuorten työllisyystilanteen kehittymistä seurataan kehyskaudella tarkasti ja että tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin nuorten työttömyyden pitkittymisen estämiseksi ja työllistymisen tukemiseksi.

Nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön varatut määrärahat vähenevät selonteon mukaan kehyskaudella merkittävästi. Työpajatoiminnasta leikataan vuonna 2016 1,5 miljoonaa euroa, joka on 15 % nykyisestä toiminnan valtionrahoituksesta, ja etsivän nuorisotyön budjetti-rahoitusta leikataan 6 miljoonaa euroa eli 40 % toimintaan aiemmin osoitetuista varoista.

Nykyisellä rahoitustasolla etsivä nuorisotyö on saatu koko maan kattavaksi, ja vuonna 2014 etsivä nuorisotyö tavoitti jo 24 579 nuorta, joista 16 740 nuorta sai pitkäaikaisempaa tukea, keskustelua tai ohjausta toimenpiteisiin. Nuorten työpajatoimintaa on 88 %:ssa kunnista, ja sen odotetaan laajenevan 90 %:iin kunnista leikkauksista huolimatta.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ovat valiokunnan käsityksen mukaan onnistuneet kohtuullisen hyvin nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä ja nuoren elämänhallinnan ja koulutus- ja työelämävalmiuksien kehittäjänä. Valiokunta korostaa, että vähenevällä erillisrahoituksella järjestetyissä toimintatavoissa hyväksi havaitut käytännöt tulee ottaa entistä enemmän osaksi kuntien normaalia toimintaa.

Kotouttaminen

Kotouttaminen on vuoden 1999 kotoutumissuunnitelmista tehdyn tieteelliset kriteerit täyttävän vaikutusanalyysin perusteella tutkitusti koko yhteiskuntaa hyödyttävä investointi, joka nostaa kotoutettavien tuloennustetta merkittävästi ja vähentää tulonsiirto riippuvuutta. Kotoutumissuunnitelmien vaikuttavuudesta tehtyjen selvitysten perusteella kotouttamissuunnitelmissa oli positiivinen ylisukupolvinen vaikutus.

Suunnitelmakaudella kotouttamiskorvaukset kunnille kasvavat 141 miljoonasta eurosta 318 miljoonaan euroon olettaen, että turvapaikanhakijoita on 15 000 henkilöä vuodessa. Turvapaikanhakijoiden määrä on syksyn aikana kasvanut merkittävästi, ja on todennäköistä, että kansainvälistä suojelua saavien määrä tulee olemaan lähivuosina huomattavasti arvioitua suurempi. Valiokunta pitää ilmeisenä, että kehyksessä ja talousarvioesityksessä ehdotetut kotouttamisen määrärahat eivät ole riittävät palvelemaan nykytasoisesti kasvavaa asiakasmäärää vaan hallituksen tulee varautua lisäämään määrärahoja. Kotouttamistoimet on aloitettava välittömästi, kun turvapaikanhakija

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

saa oleskeluluvan. Oikeita kotouttamistoimia tukevat turvapaikanhakuprosessin aikana hankitut kontaktit ja kokemukset työelämästä sekä opiskelusta.

Turvapaikanhakijat hyödyttävät kansantaloutta, jos he työllistyvät nopeasti. Ihmissalakuuljetuksen vaarojen ja harmaan talouden vastainen toiminta edellyttää yhteistyötä viranomaisten ja turvapaikanhakijoita palkkaavien yritysten kanssa.

Turvapaikanhakija saa tehdä ansiotyötä Suomessa ilman oleskelulupaa vasta, kun turvapaikkahakemuksen tekemisestä on kulunut kolme kuukautta, jos hakijalla on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Jos kyseistä asiakirjaa ei ole, ansiotyötä saa tehdä ilman oleskelulupaa, kun turvapaikkahakemuksen tekemisestä on kulunut kuusi kuukautta. Valiokunta pitää tärkeänä, että turvapaikanhakijoiden työhön pääsyn mahdollisuutta aikaistetaan. Tämä on hyväksi sekä julkistaloudelle että turvapaikanhakijoille

Valiokunta huomauttaa, että turvapaikanhakijoiden määrän merkittävä kasvu voi lisätä myös maassa ilman oleskelulupaa olevien, kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden määrää. Valiokunta pitää tärkeänä, että maassa ilman oleskelulupaa olevien ihmisten lukumäärää ja tilannetta seurataan.

Harmaan talouden torjunta

Edellisen hallituksen käynnistämä harmaan talouden torjuntaohjelma päättyy kuluvan vuoden lopussa. Julkisen talouden suunnitelmassa ei osoiteta erillistä määrärahaa harmaan talouden torjuntaan tulevalla kehyskaudella.

Valiokunta pitää tärkeänä, että erillisten määrärahojen niukkuudesta huolimatta harmaan talouden torjunta säilyy ennalta ehkäisevänä ja uskottavana. Valiokunta edellyttää, että harmaan talouden torjuntaa seurataan käytettävissä olevien indikaattoreiden avulla ja sen perusteella arvioidaan lisämäärärahan tarve.

Sukupuolivaikutusten arviointi

Valiokunta toteaa, että julkisen talouden suunnitelma sisältää useita esityksiä, joilla on selviä sukupuolivaikutuksia, kuten esitykset varhaiskasvatukseen kohdentuvista leikkauksista ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta. Selonteossa ei sukupuolivaikutuksia ole kuitenkaan lainkaan arvioitu. Valiokunta edellyttää, että kärkihankkeissa, rakenteellisissa uudistuksissa, työllisyyttä ja työelämän ehtoja sekä julkisia palveluita koskevia säästöjä suunniteltaessa sukupuolivaikutukset arvioidaan etukäteen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp

Helsingissä 23.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tarja Filatov sd
jäsen Juho Eerola ps
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Leena Meri ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Eero Suutari kok
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Juhana Vartiainen kok
jäsen Eerikki Viljanen kesk
varajäsen Antero Laukkanen kd
varajäsen Jari Myllykoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Yleistä

Suomen talouden tilanne on vakava. Bruttokansantuote on supistunut, työttömyys kasvaa ja työttömyysjaksot pitenevät. Väestön ikääntyminen vaikuttaa talouden kasvuedellytyksiin ja kasvat-
taa julkisia menoja. Julkinen talous on alijäämäinen.

Euroopan komissio arvioi kesäkuussa, että liiallisen alijäämän menettelyn käynnistäminen Suo-
mea kohtaan ei ole perusteltua alijäämä- tai velkakriteerin perusteella, vaikka julkisen talouden
velka on kasvanut ja se ylittää 60 prosenttia suhteessa BKT:seen kuluvana vuonna. Valtiovarain-
ministeriön ennuste tukee tätä arviota.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli syyskuun 2015 lopussa yhteensä 337 400 työtöntä työnhakijaa.
Se on 22 900 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 3 200 enemmän kuin vuoden 2014 syyskuus-
sa eli yhteensä 45 000. Nuorten työttömyyksistä päättyi ennen kolmen kuukauden työttömyyttä
tammi—syyskuussa keskimäärin 62,2 prosenttia, mikä on hiukan vähemmän kuin vuotta aiem-
min.

Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli
113 000, mikä on 20 400 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaita työttömiä työnha-
kijoita oli 125 400 eli 7 800 enemmän kuin edellisellä vuonna samaan aikaan. Sekä ikääntynei-
den että pitkäaikaistyöttömyys ovat huolestuttavasti nousussa.

Työpaikkojen synnyn tukemisen ohella on välttämätöntä huolehtia työttömäksi joutuneista ihmi-
sistä, heidän osaamisestaan ja työkyvystään.

Tarvitaan vientivetoista kasvua kotimarkkinoita hydyttämättä

Suomen tulevaisuuden kannalta on tärkeää saada aikaan vientivetoista kasvua ja nostaa työllis-
yysastetta, jotta julkinen talous palautetaan ylijäämäiseksi. Reaalisen kilpailukyvyn ja hintakil-
pailukyvyn vahvistaminen luovat pohjaa talouskasvulle, viennille ja kotimarkkinoiden kehityk-
selle. Perinteisen teollisen osaamisen rinnalla on korostettava tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia,
luovia aloja ja kehittyviä palvelumarkkinoita.

Viennin pohjaa tulee laajentaa nouseville talousalueille, nostaa jalostusarvoa ja hakea kasvua uu-
silta toimialoilta.

Katsomme, että tarvitaan uusi vientistrategia, joka kiinnittyy mm. ilmastonmuutoksen hil-
lintaan ja torjuntaan, puhtaaseen veteen, energiatehokkaaseen rakentamiseen, uusiutuvaan
energiaan, kiertotalouteen ja digitaalisiin teknologioihin. Suomen arktista osaamista pitää

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

hyödyntää. Kotimarkkinoilla luodaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä referenssimarkkinoita uusien innovaatioiden ja tuotteiden käyttöönottamiseksi.

Kilpailukyypaketin ennakoitujen tulokset kyseenalaisia

Suomalaisyriyten johdon näkemyksiä ajankohtaisiin työmarkkinakysymyksiin on selvitetty STTK:n ja Ammattiliitto Pron laajalla kyselyllä. Sen mukaan hallituksen vaatimien viiden prosentin työvoimakustannussäästöjen nähdään vaikuttavan vain vähän yritysten liikevaihtoon.

Seuraavalla sopimuskierröksellä liittokohtaiselle ja keskusjärjestötason työmarkkinaratkaisulle on yritysjohtajien joukossa lähes yhtä suuri kannatus. Pienissä yrityksissä on suuryrityksiä enemmän kannatusta keskusjärjestötason työmarkkinaratkaisulle.

Yritysjohtajien arvio on, että viiden prosentin työvoimakustannussäästö ei vaikuta yritysten liikevaihtoon ollenkaan (55 %) tai vain jonkin verran (37 %). Liikevaihdon reippaaseen kasvuun uskoi vain 2 prosenttia vastaajista.

Keskimääräistä enemmän liikevaihdon uskotaan kasvavan teollisuudessa ja rakennusosalalla (yhteensä 49 %). Kaupan alalla liikevaihdon arvioidaan pysyvän muuttumattomana keskimääräistä enemmän (68 %) tai jopa vähenevän jonkin verran. Kaupan alan yrityksissä pelätään ilmeisesti työvoimakustannusten alentamisen heikentävän kotimaista kysyntää. Suurissa, yli sadan miljoonan euron liikevaihdon yrityksissä usko liikevaihdon kasvuun on heikompaa kuin keskimäärin (33 %).

Hallituksen valitsema hintakilpailustrategia irrottaa Suomen pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden perheestä, lisää eriarvoisuutta ja vaarantaa pitkän aikavälin menestyksen.

Huomautamme, että yksipuolisen sanelu- ja pakkolakipolitiikan sijaan hallituksen tulee tukea yhdessä sopimisen politiikkaa ja edistää aktiivisesti tasapuolista laajaa kokonaisratkaisua, jonka avulla maahan saadaan pitkäkestoinen ja sukupuolten tasa-arvoa edistävä mallittainen tulopoliittinen kokonaisratkaisu.

Katsomme, että hallituksen tulee peruuttaa yksipuolisesti valmisteleman, sairausajan palkan, loman keston ja työttömyysturvan leikkaukset ja etsiä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ratkaisua, joka edistää vakautta ja ennustettavuutta, vahvistaa tuottavuutta, pidentää työuria, lisää työhyvinvointia ja hillitsee kustannusten nousua.

Taloukasvua ja uusia työpaikkoja syntyy erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. On tärkeää huolehtia toimivasta julkisesta työväilytyksestä, jotta pienemmätkin yritykset voivat saada tarpeisiinsa sopivaa osaavaa työvoimaa.

Katsomme, että lakisääteisiin yleissitoviin työehtosopimuksiin perustuvaa paikallista sopimista tulee kehittää. Oleellista on, että jo nykyisin mahdolliset paikallisen sopimisen mahdollisuudet tunnetaan paremmin. Näin voidaan edistää työn tuottavuutta, työhyvinvointia ja yhdessä sopimisen kulttuuria.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp Eriävä mielipide 1

Kansantalouden investointiastetta nostettava

Vähäisillä investoinneilla on vaikutusta talouteen. Julkisia investointeja tulee käyttää vauhdittamaan yksityisiä investointeja. Uudella yhteiskuntapolitiikalla tulee sitoa valtion ja kuntien liikenne-, asunto- ja maankäyttöpolitiikka tiukemmin yhteen. Tämä edistää työvoiman liikkuvuutta. Yksityisiä investointeja tulee rohkaista jatkamalla investointien korotettuja poistoja.

Muistutamme, että Suomi on pidettävä maailman osaavampien kansakuntien kärkijoukossa. Hallituksen valitsema lähes yksinomaan hintakilpailukykyyn keskittyvä strategia sekä koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen mittavat leikkaukset vaarantavat osaamisperusteisen kasvun.

Katsomme, että hallituksen velkaantumisen hillintään pyrkivä politiikka on sinänsä hyväksyttävää, mutta leikkausten kohdistaminen on epäoikeudenmukaista ja heikentää kotimaista kysyntää. Sinänsä on ymmärrettävää, että hyvätuloisilta on vaikea säästää, koska he eivät saa yhteiskunnan tulonsiirtoja. Sen vuoksi talouden tasapainottamisessa on käytettävä myös veropolitiikkaa ja hyvätuloisimpien verotusta voidaan kiristää.

Näkemyksemme mukaan talouden tasapainottamisessa tarvitaan oikeudenmukaisempia valintoja. Ei ole hyväksyttävää, että pienituloisimpien jokapäiväistä toimeentuloa leikataan pakolla ja samaan aikaan hyvätuloisimpia kannustetaan vapaaehtoiseen osallistumiseen ja jopa rikollisen veronkierron ilmaiseen katumiseen.

Maahanmuutto vaatii erityistoimia

Hallituksen ennustamat turvapaikanhakijamäärät ovat jo nyt ylittyneet roimasti.

Kannatamme sitä, että Suomi kantaa kansainvälisen humanitäärisen vastuunsa kunnialla. Tämä edellyttää aktiivista otetta kriisinratkaisun avaimien löytämiseksi, lähialueiden paikallisleirien tukemista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamista.

Koko kehyskauden turvapaikanhakijamääriä on vaikea ennakoida. Talousarvioesityksen määrärahat on mitoitettu 15 000 turvapaikanhakijan mukaan. Tämä arvio on jo nyt vanhentunut. Uusimman arvion mukaan Suomeen tulee 30 000—35 000 turvapaikanhakijaa kuluvan vuoden aikana ja 30 000 henkilöä vuonna 2016.

Sujuva ja nopea turvapaikkahakemusten käsittely hillitsee pitkällä aikavälillä turvapaikanhakijoiden vastaanoton kokonaiskustannuksia. Turvapaikanhakijoiden odotusaika vastaanottokeskuksissa ei pitkity. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneet henkilöt tulee sijoittaa mahdollisimman nopeasti kuntiin. Oleellista on mahdollisimman varhain aloitettu kielikoulutus ja kotouttaminen. Lisäksi työnteon mahdollisuutta on nykyisestään varhennettava.

Katsomme, että hallituksen on turvattava riittävät resurssit turvapaikkahakemusten nopeaan käsittelyyn ja ajoissa aloitettavaan kielikoulutukseen ja kotouttamistoimiin. Lisäksi on valmisteltava pidemmän aikavälin ohjelma, joka ottaa huomioon perheenyhdistämisen tuomat lisähenkilöt. On varauduttava ajoissa mm. kunnissa tarvittavaan asunto-, koulutus-

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

ja sote-palvelujen tarjontaan sekä haasteelliseen työvoimapolitiikkaan. On omista politiikkavalinnoistamme kiinni, koituuko maahanmuutto meille taloudelliseksi taakaksi vai kesätyövuorokautisiksi voimaksi ja inhimilliseksi rikkaudeksi.

Onnistunut kotoutuminen on kaksisuuntaista. Kantasuomalaisien on kotouduttava monikulttuurisempaan Suomeen ja maahanmuuttajien on opittava kieli ja tunnettava suomalaisen yhteiskunnan pelisäännöt, oikeudet ja velvollisuudet.

Muistutamme, että turvapaikkapolitiikka ei voi olla vain sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla, vaan kyse on laajemmasta kokonaisuudesta.

Sukupuolten tasa-arvo vaatii tekoja ja Istanbulin sopimus lisää turvakotipaikkoja

Hallitusohjelman tilannekuvassa lukee, että miehet ja naiset ovat tasa-arvoisia. Arvio on vailla faktapohjaa. Sukupuolten välistä epätasa-arvoa kuvaa esimerkiksi se, että varakkaat naiset elävät 15 vuotta pidempään kuin köyhät miehet. Toisaalta naisten ja miesten välinen palkkaero on yhä merkittävä ja työmarkkinat voimakkaasti segregoituneet.

Tasa-arvolaki edellyttää viranomaisilta sukupuolten välisen tasa-arvon suunnitelmallista edistämistä. Valtiovarainministeriön budjetin laatimismääräyksissä edellytetään, että pääluokkaperusteluihin sisällytetään "yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioon liittyvästä toiminnasta". Julkisen talouden suunnitelmalla vuosille 2016—2019 on merkittävä vaikutus budjetin pääluokkien tulevaisuuteen. Julkisen talouden säästöillä on aina sukupuoli.

Hallitusohjelmassa, hallituksen kilpailukykypaketissa ja julkisen talouden suunnitelmassa on merkittäviä leikkauksia työntekijöiden palkkaan verrattaviin etuuksiin sekä sosiaaliturvaan. Esi-tykset ovat varsin konkreettisia, ja niillä on kiistatta sukupuolivaikutuksia. Näistä mainittakoon mm. subjektiivisen päivähoiton rajoitukset, varhaiskasvatuksen säästöt ja vanhempainvapaan lomakertymän leikkauksen vaikutukset.

Edellytämme, että rakenteellisista uudistuksista, leikkauksista sekä kärkihankkeista tehdään sukupuolivaikutusten arviointi.

Eduskunta ratifioi yksimielisesti vuonna 2015 Istanbulin sopimuksen, ja se astui voimaan 1.8.2015. Ratifioinnin yhteydessä eduskunta edellytti, että valtion on panostettava sopimuksen tuomiin velvoitteisiin. Sopimus edellyttää, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreilla on mahdollisuus saada maksutonta apua ympärivuorokautisesti. Lisäksi edellytetään väkivallan uhreja tai väkivallan uhan alla olevia 24/7 päivystävää auttavaa puhelinta.

Turvakotitoiminnan valtiollistaminen on positiivien askel valtakunnallisesti kattavaan ja helpommin saavutettavaan palveluverkkoon. Eduskunta edellytti, että turvakotipaikkoja lisätään asteittain kohti Istanbulin sopimuksen edellyttämää tasoa. Nykyisen tiedon ja rahoituksen valossa paikkamäärä laskee ensi vuonna. Yksin Helsingissä ja Vantaalla ilman Istanbulin sopimuksen edellyttämää turvaa on 280 väkivallan uhria. Muistutamme, että Suomi on saanut Naisten oikeuksien komitealta eli CEDAW-komitealta huomautuksia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn ja siihen osoitettujen resurssien puutteesta.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp Eriävä mielipide 1

Edellytämme, että hallitus tekee kehyskaudeksi suunnitelman, jolla turvapaikkamääriä lisätään eduskunnan ratifioinnin edellyttämällä tavalla.

Työuria pidennetään myös syrjäytymistä ehkäisemällä

Työurien pidentäminen tuntuu nykyisen työttömyyden valossa nurinkuriselta, mutta sillä varaudutaan ikärakenteen tuomiin muutoksiin ja siksi se on perusteltua. Työmarkkinajärjestöjen kanssa yhdessä rakennettu eläkepaketti pidentää työuria ja vähentää kestävyysvajetta, mutta todellinen eläköitymisikä nousee kuitenkin vain, kun ihmisillä on työtä ja työkykyä. On syytä muistaa, että työttömänä olevat ihmiset ovat suurin työvoimareservi.

Aktiivisen työvoimapolitiikan tuloksia arvioidaan usein liian kapeasti vain avoimille työmarkkinoille työllistymisen avulla. Aktiivisen työvoimapolitiikan ja aktiivisen sosiaalipolitiikan palvelut limittyvät ja tulokset jakautuvat työllistymisen vahvistumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Työttömyyttä arvioitaessa työttömyyden rakenne ja työttömyysjaksojen kesto ovat työttömyysprosenttia oleellisemmat mittarit.

Hallitus suunnittelee kehyskaudelle kiristävää talouspolitiikkaa. Riskinä on, että ylimitoitettut ja epäoikeudenmukaisesti kohdistetut leikkaukset heikentävät orastavaa talouskasvua ja heikentävät työvoiman kysyntää työmarkkinoilla.

Nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys tulevat todennäköisesti kasvamaan. Hallitus ennustaa, että rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys kasvavat merkittävästi. Hallitus panostaa kärkihankkeissaan työllisyyteen ja kilpailukykyyn 170 miljoonaa euroa, mutta kohdistaa yksin työvoimapolitiikkaan mittavat yli 200 miljoonan euron leikkaukset, jotka lisäävät pitkäaikaistyöttömyyden kasvua. Aktiivisella työvoimapolitiikalla voidaan vain rajallisesti vaikuttaa työttömyyteen. Sillä voidaan kuitenkin pitää yllä ihmisten työkykyä, katkaista syrjäytymiskierteitä ja näin ehkäistä työttömyyden venymistä ja muuttumista rakenteelliseksi työttömyydeksi.

Nuorisotakuu

Nuorisotyöttömyys on Suomessa moniin muihin Euroopan maihin verrattuna lyhytkestoista. Tämä on ehkäissyt nuorten syrjäytymistä. Kun arvioidaan nuorisotakuun onnistumista ja sen jatkon tarpeellisuutta, ei voida pitäytyä vain nuorten työttömyysasteessa. Nuorisotyöttömyyden taso on yleistä työttömyysastetta voimakkaammin riippuvainen talouden suhdanteesta ja harjoitetusta talouspolitiikasta. Siksi ei ole mahdollista arvioida, mikä nuorisotyöttömyyden taso olisi ilman nuorisotakuuta.

Nuorisotakuu ei ole työtakuu, vaan sen tarkoitus on vahvistaa työllistymistä ehkäisemällä syrjäytymistä kolmen pilarin avulla: etsivän nuorisotyön avulla, koulutuksen avulla ja työttömille nuorille suunnattujen tehostettujen palveluiden avulla.

Nuorten työllisyyden tukeen ja syrjäytymisen ehkäisyyn panostettu euro tuottaa itsensä monin verroin takaisin. Syrjäytymisestä aiheutuu nykyisin jo pelkästään kasvaneiden sosiaaliturvameinojen ja vähentyneiden verotulojen vuoksi joka vuosi vähintään 600 miljoonan euron kustannukset. Lisäksi kroonisesti syrjäytyneellä terveydenhuollon menot voivat olla jopa kahdeksankertaiset.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

set verrattuna nuoreen, joka ei ole syrjäytymisvaarassa. Nuorisotakuun toimenpiteet ovat onnistuneet ennalta ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Esimerkiksi peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen sijoittuvien osuus on suurempi kuin koskaan.

Pidämme myönteisenä, että hallitus jatkaa peruskoulunsa päättäneiden koulutustakuuta, mutta olemme huolissamme sen toteutumisesta hallituksen koulutuksen kokonaisuhoitukseen tekemien suurten leikkausten takia.

Osana nuorisotakuuta ollut etsivä nuorisotyö on tavoittanut vuosittain yli 20 000 "kadonnutta" nuorta, joista yli viisitoistatuhatta on tarvinnut pidempää ohjausta. Nuorisotakuun alasajo uhkaa synnyttää syrjäytyneiden sukupolven. Hallitus on kyllä perustellusti huomioinut mielenterveyspalveluja tarvitsevat nuoret. Mutta tavallisille työttömille nuorille hallitus tarjoaa vain tyhjää kättä.

Työttömien nuorten 28 miljoonan euron uraohjauksen, uravalmennuksen, maahanmuuttajanuorten työvoimapolitiittisten toimien, työnhakukoulutuksen, sanssikortin, työhönvalmennuksen, ammatillisen työvoimakoulutuksen, yrittäjyyskoulutuksen ja muiden toimenpiteiden erillisrahoituksen hallitus lopettaa kokonaan, vaikka toimet ovat toimineet ammatillisen koulutuksen suorittaneiden kohdalla hyvin ja nykyisistä nuorista työttömistä työnhakijoista yli puolella on ammatillinen tutkinto tai sitä korkeampi koulutus.

Erillisrahoituksen piirissä olevien työttömien nuorten tukitoimia voidaan rahoittaa yleisen työvoimapolitiikan varoista, mutta koska niitäkin leikataan rajusti, koulutus- ja palkkatukirahat eivät yksinkertaisesti riitä. Tilannetta kuvaa se, että viime vuonna sanssikortteja myönnettiin lähes 40 000, kuluvan vuoden tammi—kesäkuussa enää 3 000 määrärahojen vähyysden vuoksi.

Nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön resursseja leikataan jo vuonna 2016 roimasti. Kärkihankkeen "Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan" toteuttamiseen on varattu 2 miljoonaa euroa. Tämä määräraha on korvamerkitty nuorten ns. luottohenkilötoiminnan ja ns. yhden luukun palveluiden eli Ohjaamo-hankkeen kehittämiseen, eikä ole varmaa, korvaako se miltään osin etsivään nuorisotyöhön kohdistettuja leikkauksia.

Katsomme, että Ohjaamo-hankkeen vahvistaminen on kannatettavaa, ja tähdennämme, että budjetissa on varattava palvelut paitsi ohjaamoihin myös tarvittaviin palvelupolkuihin.

Nykyisellä resurssitasolla etsivä nuorisotyö on saatu koko maan kattavaksi. Viime vuonna etsivä nuorisotyö tavoitti 24 579 nuorta, joista 16 740 sai pitkäaikaisempaa tukea, keskustelua ja ohjausta toimenpiteiden piiriin.

Emme hyväksy etsivän nuorisotyön alasajoa. Se on tuottanut hyvää tulosta ja on yksi hallitusohjelmassa esiin nostetuista painopisteistä ja juuri saatu toimimaan koko maassa.

Erittäin pitkään työttöminä olleet ikäntyneet

Poikkeuksellisen pitkään työttömänä olleille on perusteltua ja taloudellista järjestää kunniallinen tie eläketuelle. Liian moni uupuu ja putoaa tukijärjestelmien väliin, eikä heillä ole nykyisessä

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

työllisyystilanteessa edes toivetta työpaikasta. Nämä ihmiset ovat eläkejärjestelmän näkökulmasta työkykyisiä, mutta työelämän näkökulmasta työkyvyttömiä.

Esitämme, että eläketuen edellytyksenä tulisi olla viiden vuoden työttömyys ja 60 vuoden ikä. Tällöin eläkemahdollisuus poikkeusmenettelyllä koskisi noin 3 700 työtöntä. Järjestelmä maksaisi alussa 8 miljoonaa euroa, mutta sulaisi pian 2 miljoonan tasolle, sen mukaan kun eläketuen piirissä olevat pääsisivät varsinaiselle eläkkeelle. Samankaltaista menettelyä käytettiin 2000-luvun puolivälissä.

Lex Taipale eli eläketukilaki (39/2005) oli kertaluonteinen ja päästi noin 10 vuotta työttömänä olleet 57 vuotta täyttäneet henkilöt eläketuelle. Valtio maksoi tuen kokonaisuudessaan, ja sitä maksettiin, kunnes ihminen pääsi 62-vuotiaana varsinaiselle eläkkeelle. Tuolloin laki koski noin 4 000 henkilöä. Eduskunnan sosiaali- ja terveystyövaliokunta sekä työ- ja tasa-arvovaliokunta kumpikin yksimielisesti ovat halunneet ulottaa toimet noin 12 000 henkilöön.

Työvoimapolitiikan resurssien leikkausten sijaan passiivinen työttömyysturva aktiivirahaksi Rinteen mallin mukaisella työllistymisasetelillä

Työttömyys maksaa vuosittain yli 6 miljardia euroa. Tähän lasketaan mukaan työttömyysetuudet, työttömille maksettavan toimeentuloturvan ja asumistuen sekä julkisten työvoimapalvelujen ja kuntouttavan työtoiminnan aiheuttamat kustannukset.

Työttömyyden nettokustannukset ovat noin 4 miljardia euroa. Työttömyysturvaa maksetaan 5,5 miljardia euroa. Raha on kehysbudjetoinnin ulkopuolista rahaa, eikä sen käyttöä sido budjettikehys. Vastaavasti työvoima- ja yrityspalveluihin on valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä varattu 553,3 miljoonaa euroa. Aktiivimenojen osuus on vain noin 10 % passiivimenoista. Valiokunnan mielestä suhde on nurinkurinen.

Pitkäaikaistyöttömyys syrjäyttää ihmisiä työvoimasta pysyvästi. Jos työvoimaan kuuluva ihminen on pitkään työelämän ulkopuolella, riskinä on, että hänen työkykynsä rapautuu. Valiokunnan mielestä aktiivisen työllistämispolitiikan ja passiivisen työttömyysturvan välinen suhde pitää kääntää toisin päin. Työttömyyden suorien kustannusten lisäksi työttömyys vähentää verotuloja, lisää kuntien rahoittamia työllisyyden hoidon kustannuksia sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia ja vähentää yksityistä kulutusta. Näiden lisäksi rakenteellinen työttömyys aiheuttaa työvoiman kohtaanto-ongelmia ja rajoittaa tuotannon kehittymistä

Esitämme, että jokaisella työttömällä on kuuden työttömyyskuukauden jälkeen oikeus käyttää työttömyysturvaansa työllistymisasetelinä. Työllistymisaseteli olisi peruspäivärahan eli työmarkkinatuen 32,8 euroa/vrk tasoinen, ja se kestäisi maksimissaan 300 päivää.

Työtä hakiessaan työtön voisi kertoa, että työnantaja saa setelin, jos työnantaja ei ole irtisanonut tai lomauttanut työntekijöitä eikä hänellä ole voimassa olevaa työsopimuslain mukaista takaisinottovelvollisuutta. Takaisinottovelvollisuuden todentaminen perustuisi työnantajan ja työpaikan luottamusmiehen vakuutukseen. Sitä kontrolloitaisiin pistokokein.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp Eriävä mielipide 1

Työllistymisasettelu rahoitettaisiin suoraan työttömyysturvan kautta, mikä poistaisi viiveitä palkkatuen maksussa. Samaan aikaan on huolehdittava riittävästä työvoimapalvelusta erityisesti työnvälityksessä. Nykyisessä vaikeassa työllisyystilanteessa työpaikkoja kuolee ja syntyy noin 400 vuorokaudessa. Panostukset tehokkaampaan työnvälitykseen maksavat itsensä nopeasti takaisin. Myös kansainvälinen valuuttarahasto IMF on esittänyt tuoreessa maa-arviossa aktiivisen työvoimapolitiikan lisäresursointia Suomessa.

Eduskunnan tietopalvelussa lasketun aineiston perusteella 15 000 henkilön työllistyminen työllistymisasettelin avulla toisi 140—250 miljoonan euron sopeutusvaikutuksen julkiseen talouteen. Vaikutuksen vaihteluväli johtuu muutoin työtä vaille jäävän henkilön oikeudesta työttömän peruspäivärahaan tai ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan.

Työnvälityksen tehostaminen

Hallituksen ajama työvoimapalvelujen uudistaminen tähtää digitalisointiin ja yksityisten palvelujen lisäämiseen. Mielestämme molemmat tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Digitalisoinnilla saadaan tuottavuushyötyjä, ja yksityiset palvelut täydentävät julkisia työnvälityspalveluita erityisesti työttömyyden kasvaessa. Sähköiset palvelut eivät kuitenkaan korvaa henkilökohtaista asiakaspalvelua. Hallituksen suunnittelemat ostopalvelut eivät tuo lisäarvoa, koska ne rahoitetaan julkisia palveluja supistamalla.

Erillisrahoituksen piirissä olevien työttömien nuorten tukitoimia voidaan rahoittaa yleisen työvoimapolitiikan varoista, mutta koska niitäkin leikataan rajusti, koulutus- ja palkkatukirahat eivät yksinkertaisesti riitä. Tilannetta kuvaa se, että viime vuonna sanssikortteja myönnettiin lähes 40 000 ja kuluvan vuoden tammi—kesäkuussa enää 3 000 määrärahojen vähyys vuoksi.

Erityisen huolestuttavaa on hallituksen toiminta vaikeammin työllistyvien monipalvelukeskusten suhteen. Yhteispalvelu työhallinnon, kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ja Kelan kanssa on saanut hyvän vastaanoton. Uusi laki uhkaa jäädä torsoksi, kun työhallinto on monella paikkakunnalla vetäytymässä lain edellyttämistä yhteispalvelutiloista.

Edellyttämme, että ministeriö peruuttaa linjauksensa, jonka mukaan monipalvelukeskusten työhallinnon työntekijät vedetään TE-toimistoihin tilasäästöjen vuoksi. Valiokunta muistuttaa, että yhteispalvelupisteet rakennettiin, koska omista työpisteistä toimiva verkostomalli ei taannut riittävää moniammatillista palvelua ja juoksutti työttömiä luukulta luukulle.

Työttömyysturvan leikkaus lisää köyhyyttä

Hallitus on päättänyt leikata työttömyysturvaa 200 miljoonalla eurolla. Leikkaus aiotaan toteuttaa lyhentämällä ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoja 100 päivää alle 58-vuotialta, pidentämällä omavastuu-aikaa kaksi päivää, poistamalla pitkän työuran korotusosa sekä aktiivikorotuksia pienentämällä. Mielestämme leikkaus ei tuo työllisyshyötyä. Se tuottaa tuplarangaistuksen työpaikkansa menettäneille työttömille. Ensin ihminen menettää työpaikkansa, ja sitten vielä lisätään hänen taloudellista ahdinkoaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp Eriävä mielipide 1

Emme yhdy työttömyysturvaleikkausten takana olevaan ajatukseen siitä, että työttömät eivät hae aktiivisesti työtä eivätkä ota tarjolla olevaa työtä vastaan. Valtaosa työttömistä etsii aktiivisesti työtä.

Katsomme, että työttömyysturvan leikkausta huomattavasti parempaan tulokseen päästään työnvälitystä tehostamalla.

Nykyinen lainsäädäntö antaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan varassa oleville ammattisuojan kolmeksi kuukaudeksi. Tämän jälkeen työttömän on otettava myös omasta ammatistaan poikkeavaa työtä vastaan maantieteellisesti laajalta alueelta. Lisäämällä työttömyyden kasvettua TE-toimistojen henkilökuntaa väliaikaisesti tehostetut työtarjoukset ovat mahdollisia ja estävät työttömyysturvan väärinkäytöksiä.

Harmaa talous

Harmaan talouden torjunta puuttuu täysin. Hallitus aikoo lopettaa harmaan talouden torjuntaohjelman. Hallitusohjelmasta ei ilmene edes sitä, miten torjuntatyötä aiotaan jatkaa. Vuonna 1996 alkaneen ohjelman panostus oli 20 miljoonaa euroa ja tuotto 200—300 miljoonaa euroa. Ohjelman jatkolle on selvä tarve. Torjuntaohjelmaan tulee sisällyttää ns. aggressiivinen verosuunnittelu, eduskunnan tarkastusvaliokunnan syksyllä 2012 esittämällä tavalla. Muita asioita ovat mm. verotusta koskeva ketjuvastuu pitkissä alihankintaketjuissa Hollannin mallin mukaisesti, rakennuslalla käyttöön otetun veronumeromenettelyn laajentaminen muille aloille, fisikaalisella muistilla varustettujen kassakoneiden käyttöönotto yksityisillä palvelualueilla sekä osakeomistamisen läpinäkyvyys siten, että osakeomistus tulisi läpinäkyväksi ja yleisöjulkiseksi.

Myös työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista on poistettu määräaikainen harmaan talouden valvontaan suunnattu lisäresurssi. Tämä tulee osaltaan vähentämään työsuojeluviranomaisten mahdollisuuksia valvoa harmaata taloutta työpaikoilla. Työsuojelun valvontaa voitaisiin tehostaa pienilläkin teoilla ilman merkittäviä kustannuksia. Tilajavastuulain tarkastajat valvoessaan tilaajan selvitysvelvollisuudesta annetun lain noudattamista Etelä-Suomen ulkopuolella eivät voi itse tarkastaa kuvallisia henkilökortteja tai sitä, onko ulkomaalaisella työntekijällä työntekoon oikeuttava lupa, koska heidän toimivaltansa on rajattu vain tilajavastuulain valvontaan. Toimivaltaa pitäisi laajentaa.

Toiseksi myös valvontaresurssien tilapäinen siirtäminen vastuualueelta toiselle, esimerkiksi jonkun suuren projektin valvomiseksi, on nykyisin vaikeaa. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on sosiaali- ja terveysministeriölle 5.12.2012 lähettämässään kirjeessä todennut tähän liittyvän epäkohdan ja esittänyt muutosta valvonnan organisointiin ja viitannut tilajavastuulain valvonnan organisoitumisesta saatuihin hyötyihin. Muutokset säästäisivät valvonnan resursseja.

Harmaan talouden ehkäisyn vuoksi jokaisessa poliisilaitoksessa ja keskusrikospoliisissa on erilliset talousrikostutkintayksiköt, joihin on sijoitettu laadullisesti ja määrällisesti tehtävien ja toimintaympäristön edellyttämät resurssit. Takaisin saadun rikoshyödyn määrä on kasvanut vuoden 2010 26,3 miljoonasta eurosta siten, että vuonna 2014 takaisin saadun rikoshyödyn määrä oli 47,7 miljoonaa euroa. Silti hallitus leikkaa poliisinkin harmaan talouden toimien erillisrahoituksesta

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 1

lähes 6,4 miljoonaa euroa. Tämä aiheuttaa ongelmia käytännön viranomaisyhteistyössä, mikä tarcoittanee pullonkaulan syntymistä poliisiin.

Rakennusala mielletään harmaan talouden pesäpaikaksi. Tämä yleinen käsitys pitää myös paikkansa. Ei ole olemassa sellaista markkinatalousmaata, jossa rakennusalan harmaa talous ei olisi ongelma. Joissakin maissa lähes kaikki rakentaminen on harmaata toimintaa. Suomessa rakennusalan harmaa talous liittyy etupäässä pimeään työn tekoon ja urakointiin, jonka seurauksena veroja ja sosiaalivakuutusmaksuja jää maksamatta. Ulkomaisille työntekijöille maksetaan myös lain vastaisesti liian pientä palkkaa.

Tilanne on parantunut. Suurin ansio tästä kuuluu rakennusalan työmarkkinajärjestöjen yhteistyölle, jonka tuloksena meillä on käytössä rakennusalan veronumerojärjestelmä ja työmaailmoitukset. Myös tilaajanvastuulain syntyyn ja sen nykymuotoon on vaikuttanut paljon rakennusalan järjestöjen yhteinen näkemys harmaan talouden torjunnan tarpeellisuudesta. Suomalaisten työmarkkinajärjestöjen, muiden rakennusalan toimijoiden ja viranomaisten yhteistyö harmaan talouden torjumiseksi on Euroopassa poikkeuksellista ja saavutetut tulokset ainutlaatuisia.

Esitämme, että tämä työ saa jatkoa.

Hallitus lopettaa harmaan talouden torjuntaohjelman ja sen mukana leikkautuu toiminnan lisärahoitus monille eri viranomaisille, vaikka toiminta tuottaa 60 000 euron henkilötyövuosikustannuksella tuplatulot valtiolle.

Edellytämme, että hallitus käynnistää 7. laaja-alaisen harmaan talouden torjuntaohjelman.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.10.2015

Tarja Filatov sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Ilmari Nurminen sd
Anna Kontula vas
Jari Myllykoski vas

**Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 2**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Työttömiä työnhakijoita työ- ja elinkeinotoimistoissa oli elokuun 2015 lopussa 346 700. Ennusteiden mukaan työttömyys kasvaa edelleen ensi vuonna. Erityisesti nuorten työttömyyden kasvu vaatii tehokkaita toimenpiteitä. Talousarvioesityksessä työllisyysmäärärahoista leikataan 50 miljoonaa euroa. Lisämäärärahan tarve koskee erityisesti palkkatukia ja aloittaville yrittäjille myönnettäviä starttirahoja. Työttömyyden pitkittämisen sijaan tulee tukea aktiivisia toimia, joilla matalle kynnystä itsensä työllistämiseen yritystoiminnan kautta tai mahdollistetaan palkkatuen turvin työelämään pääsy tai paluu pitkän työttömyyden tai muun synn vuoksi. Palkkatuki toimii jatkeena työkokeiluille, kuntouttavalle työtoiminnalle, työllisyyspoliittiselle koulutukselle ja oppisopimuskoulutukselle.

Hallitus on lopettamassa osana nuorisotakuuta olleen nuorten aikuisten osaamisohjelman, samoin nuorten aikuisten mahdollisuus päästä oppisopimuskoulutukseen heikkenee. Nämä toimet heikentävät erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien tai osatyökykyisten nuorten mahdollisuuksia päästä sisälle työelämään. Esitän, että nuorisotakuun toteuttamista sekä siihen kuuluvaa panostusta oppisopimuskoulutukseen jatketaan.

Nuorisotakuun toteuttamiseksi edellinen hallitus lisäsi nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön rahoitusta. Nyt tätä rahoitusta ollaan leikkaamassa 7,5 miljoonaa euroa. Etsivä nuorisotyö sekä työpajatoiminta ovat juuri sellaista ennaltaehkäisevää toimintaa, johon laitettu panostus tulee moninkertaisena takaisin. Esitän määrärahan palautusta nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön. Panostuksilla aktiivisiin toimiin vähennetään työttömyyttä ja työttömyysturvavälikä. Tämä lisää verotuloja ja vähentää vastaavasti työttömyyskustannuksia.

Työllisyyden parantaminen vaatii myös 5 % yrittäjävähennyksen luomista verotukseen, harmaan talouden torjuntaohjelman jatkamista sekä panostuksia työllisyyttä palvelemaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Tarvitsemme myös perusturvan uudistuksen, joka tekee työn tekemisestä aina kannattavaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan kannanoton:

1. Eduskunta esittää, että nuorisotakuun toteuttamista sekä siihen kuuluvaa panostusta oppisopimuskoulutukseen jatketaan.
2. Eduskunta esittää määrärahan palautusta nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2015 vp
Eriävä mielipide 2

3. Eduskunta edellyttää, että harmaan talouden torjuntaan osoitetaan riittävät resurssit ja harmaan talouden ohjelmaa jatketaan.

4. Eduskunta edellyttää, että julkisten työvoimapalveluiden kautta maksettaviin starttirahoihin ja palkkatukeen lisätään 30 miljoonaa euroa ja

että valtiovarainvaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.10.2015

Antero Laukkanen kd